

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МАГІСТЕРСЬКІ СТУДІЇ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Випуск 3

Збірник наукових праць магістрів ОП
«Дошкільна освіта. Інклюзія»,
«Початкова освіта»,
«Фізична культура та спорт»,
«Практична психологія»,
«Менеджмент. Управління закладом
загальної середньої освіти»

Київ 2025

УДК 37(063).
973.202 я1

**Магістерські студії психолого-педагогічного факультету
Маріупольського державного університету: збірник наукових праць
здобувачів ОС Магістр ОП «Дошкільна освіта. Інклюзія», «Початкова освіта»,
«Фізична культура та спорт», «Практична психологія», «Менеджмент.
Управління закладом загальної середньої освіти» / за заг. ред. Л.В. Задорожної-
Княгницької. Випуск 3. Київ: МДУ, 2025. 522 с.**

Рекомендовано до друку Вченою радою психолого-педагогічного факультету
Маріупольського державного університету
(протокол №2 від 27 листопада 2025 року)

© Колектив авторів, 2025

4. Ветров С. Поняття та алгоритм тьюторської діяльності. *Інформаційний збірник МОНУ для директорів школи і завідувача дитячим садком*, 2017, №23-24(69), С.35-47.
5. Воронцова Т. В., Пономаренко, В. С. Ключові компетентності та ключові життєві навички в контексті викликів сучасного світу. *Освіта і здоров'я підрастаючого покоління*, 2018, №2, 13-17.
6. Гусак В. М. Нові ролі педагога у контексті реформ сучасної української школи. *Педагогіка партнерства як основа розвитку суб'єктів освітньої діяльності в умовах нової української школи : матеріали наук.-практ. конф., 15 трав. 2019 р. / Житомир. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти. Житомир, 2019. URL: <https://conf.zipro.net.ua/?p=79>*
7. Максимов О., Шевчук, Т. Основні напрями організації тьюторської діяльності в середньому навчальному закладі. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка*, 2017, №1(18), С. 151-156.
8. Осадча К. П. Інформаційно-комунікаційні технології здійснення тьюторської діяльності у системі шкільної освіти. *Молодь і ринок*, 2016, №9(128), С. 22-26.
9. Подпльота С. В. Педагогічні основи тьюторських практик у моральному вихованні студентів у коледжах і університетах Англії: Дис. доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки) Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького / Інституційний репозиторій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 2020. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/>
10. Подпльота С. В. Тьюторство: історія і сучасність. *Збірник наукових праць. Педагогічні науки*, 2017, №75, С. 65-69.
11. Постанова Кабінету Міністрів України № 87 від 21 лютого 2018 року «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» (2018). Офіційний вісник України, №19, С. 32.
12. Швець Т. Е. Тьюторські практики індивідуалізації: досвід українських та польських шкіл. *Історико-педагогічні студії*, 2018. №11-12, С. 2-20.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕДІАОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

*Марина Нетреба, кандидат філологічних наук, доцент кафедри
педагогіки та освіти*

*Юлія Дегерменджі, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»
за спеціальністю «Початкова освіта»*

FEATURES OF THE IMPLEMENTATION OF THE MEDIA EDUCATIONAL PROCESS IN PRIMARY SCHOOL

*Maryna Netreba, candidate of philological sciences, associate professor of the
pedagogy and education department*

Yulia Degermendzhi, master's student in Primary Education

Анотація. У статті розглянуто специфіку та актуальність впровадження медіаосвіти для здобувачів освіти молодшого шкільного віку, що зумовлено їхньою ранньою взаємодією з медіаконтентом. Визначено ігрову діяльність як провідну форму організації медіаосвітніх занять, оскільки вона сприяє розвитку когнітивних навичок та забезпечує високий рівень залучення дітей. Висвітлено залежність методик викладання медіаосвіти від вікових особливостей учнів та технологізації освітнього процесу.

Ключові слова: медіаосвіта, початкова школа, молодший шкільний вік, ігрова діяльність, медіаграмотність.

***Abstract.** The article examines the specifics and relevance of implementing media education for primary school students, which is due to their early interaction with media content. Gaming is identified as the leading form of organizing media education classes, as it contributes to the development of cognitive skills and ensures a high level of children's involvement. The dependence of media education teaching methods on the age characteristics of students and the technologization of the educational process is highlighted.*

***Key words:** media education, elementary school, junior school age, game activity, media literacy.*

У житті сучасного школяра медіакомунікація виступає не лише засобом отримання знань, а й чинником, що впливає на формування світогляду. Щодня учні мають справу з медіатекстами, і для їх адекватного сприйняття потрібна інформаційна культура. Сформувані її можливо лише за умови постійної та цілеспрямованої роботи.

Медіаосвітні технології мають прикладний характер, проте водночас сприяють інтеграції навчальних предметів у єдиний освітній процес. Адже головна мета медіаосвіти полягає у розвитку загальних інформаційних навичок, уміння працювати з інформацією та дотриманні етики медіаспілкування.

Ціннісні орієнтири та стереотипи сучасного школяра формуються під впливом інтернету, телебачення та сучасного кіно. Тому учень повинен уміти самостійно орієнтуватися в інформаційному потоці, критично мислити, розпізнавати достовірність даних і протистояти негативному впливу медіа.

У таких умовах робота педагога стає значно складнішою. Окрім володіння сучасними мультимедійними технологіями, учитель має використовувати педагогічні методи, спрямовані на виховання культури користування цифровими інструментами, інтернетом та соціальними мережами.

Для того щоб медіаосвітній процес був ефективним і результативним, учитель повинен чітко усвідомлювати його основну мету, обговорювати її з учнями та регулярно аналізувати завдання занять. У сучасних умовах, коли інформаційний потік безперервно зростає, особливого значення набуває здатність відрізнити достовірні відомості від неправдивих і виявляти ознаки маніпуляції. Реакція на такі маніпуляції може бути різною, проте особливо вразливими до них залишаються діти, адже їхнє критичне мислення ще формується.

Тому одним із ключових завдань медіаосвіти є розвиток уміння аналізувати медіатексти та повідомлення. Під час аналізу варто звертати увагу на позицію автора, основні ідеї та дійових осіб. Цей процес тісно пов'язаний із творчою уявою, критичним мисленням і здатністю інтерпретувати інформацію. Водночас аналіз медіатекстів має здійснюватися після опанування інших творчих навичок, адже учні повинні бути підготовленими до тлумачення й оцінювання змісту медіа.

Особливість шкільної медіаосвіти пов'язана з інтеграційними процесами, які активно відбуваються у сучасному медійному просторі. Тому під час розроблення освітніх концепцій необхідно враховувати як накопичений традиційний досвід, так і сучасні підходи до навчання. Для більшості дітей головними каналами отримання медіаінформації залишаються телебачення та

інтернет. Учні молодшого шкільного віку переважно віддають перевагу телебаченню, адже ще не всі з них достатньо володіють комп'ютером. Натомість діти середнього та старшого шкільного віку частіше користуються інтернетом, який приваблює їх широкими можливостями для спілкування, перегляду відео, читання текстового контенту тощо. Особливу популярність серед школярів здобувають інтерактивні форми медіа, адже вони дають змогу не лише спостерігати, а й активно брати участь у подіях на екрані, взаємодіяти з контентом та використовувати елементи гри.

Використання відеоматеріалів відкриває нові можливості для розвитку сучасних підходів у медіаосвіті. Зокрема, шкільне телебачення вже не є поодиноким явищем, а перетворюється на динамічно зростаючий напрям діяльності, який активно розвивається поряд із шкільним радіо та випуском періодичних видань. Попри зростання популярності цифрових медіа, друкована преса продовжує існувати в освітньому середовищі: замість традиційних стінних газет з'являються повноцінні шкільні друковані журнали. Водночас значного поширення набуває фототворчість, що зумовлено підвищеним інтересом учнів до створення якісних світлин, зокрема для розміщення у соціальних мережах.

Сучасні інтернет-технології створюють нові перспективи для подальшого розвитку медіаосвіти. Вони дають змогу формувати віртуальні відеотеки, які можуть містити як літературні джерела, так і відео- та аудіоматеріали, необхідні для проведення медіаосвітніх занять. Крім того, розвиток мережевих технологій сприяє удосконаленню системи дистанційного навчання, що насамперед відкриває додаткові можливості для підвищення медіаосвітньої компетентності педагогів.

Новітні технології викликають інтерес та відіграють істотну роль в медіаосвіті, оскільки відповідають її головним завданням. Зокрема, відбувається навчання правильного читання медіатекстів. Учні завдяки комп'ютерним технологіям та мережі інтернет мають доступ до будь-яких текстів, можуть працювати з ними за допомогою новітніх технічних розробок [2, с. 91].

Разом із позитивними можливостями розвиток сучасних технологій зумовлює появу низки негативних наслідків. Зокрема, однією з актуальних проблем є інтернет-залежність, яка може виникати в осіб різних вікових категорій. У зв'язку з цим під час проведення медіаосвітніх занять необхідно приділяти особливу увагу цьому питанню, насамперед у роботі з учнями середнього та старшого шкільного віку. Проте на практиці педагоги здебільшого обмежуються профілактичними бесідами з учнями та їхніми батьками, що не забезпечує належного ефекту.

Саме тому до програм медіаосвіти доцільно включати теми, присвячені аналізу негативного впливу інтернету та ризику формування залежності від нього. Актуальність цієї проблематики посилюється ще й тим, що значна частина медіаконтенту містить елементи пропаганди насильства й жорстокості. Отже, важливим завданням медіаосвіти є формування в учнів умінь критично сприймати й оцінювати медіатексти, розвивати навички аргументованого аналізу отриманої інформації.

Опанування медіакультури створює широкі можливості для розвитку

пізнавальних інтересів школярів, підвищення їхнього інтелектуального та загальнокультурного рівня. Водночас специфіка викладання медіаосвіти у школі значною мірою залежить від вікових особливостей учнів. Тому доцільно розглядати організацію медіаосвітніх занять з урахуванням вікової диференціації цільової аудиторії.

Молодший шкільний вік. У цей період у дітей відбувається інтенсивна перебудова основних пізнавальних процесів – сприйняття, уваги, пам'яті, уяви, мислення та мовлення. Поступово формуються якості, притаманні дорослій людині. Такі зміни зумовлені активним залученням дитини до нових видів діяльності та розширенням системи міжособистісних взаємин.

Однак дитині в цьому віці ще притаманна значна активність, непосидючість, нестійкість уваги. Якщо більшу частину вільного часу дитина проводить за переглядом телевізора, в неї розвивається гіперактивність, а постійна швидка зміна кадрів та дій на екрані не дає змогу фокусуватися на тому, що зображено на екрані [1, с. 231].

Особливо виразно поєднання суперечливих тенденцій перебудови пізнавальних процесів, зокрема підвищеної активності та нестійкості уваги, спостерігається в учнів перших і других класів, які ще не повністю адаптувалися до навчальної діяльності та перебувають у перехідному періоді від ігрової до навчальної форми поведінки.

У цьому віці діти вже активно взаємодіють із цифровими медіа, що формує їхній початковий медіадосвід. Для молодших школярів найбільш привабливими є екранні види медіа – кінофільми та телевізійний контент. Перевагу вони надають казковим сюжетам, фантастичним історіям і мультфільмам. Саме через ці форми візуальної культури педагоги можуть ефективно залучати дітей до світу кіномистецтва, розвиваючи естетичний смак і здатність до осмисленого сприйняття побаченого.

Втім, взаємодія молодших школярів із медіа не обмежується лише переглядом кіно чи телепрограм. Значна частина учнів початкової школи вже активно користується інтернетом, зокрема соціальною мережею YouTube, а також бере участь у комп'ютерних іграх. Водночас не весь доступний контент має позитивний або розвивальний характер: у деяких відео- та ігрових продуктах присутні сцени насильства й жорстокості. Реакція дітей на подібні зображення є різною, однак для частини молодших школярів перегляд такого контенту може спричиняти емоційне напруження та травматичні переживання, що негативно впливає на їхній психічний стан.

Сучасні учні часто стикаються з труднощами у зосередженні уваги, розвитку логічного мислення та формулюванні послідовних, зв'язних висловлювань. Однією з основних причин цього явища є надмірне інформаційне навантаження, спричинене впливом медіа. Для підтримання мотивації до навчання необхідно активізувати пізнавальну діяльність дітей та розширювати коло їхніх інтересів. Попри природну допитливість дітей цього віку, надлишок інформації часто призводить до швидкої втомлюваності, зниження інтересу й бажання переключитися на іншу діяльність. Ці особливості слід враховувати під час організації медіаосвітньої роботи з учнями початкової школи.

Сприйняття інформації в молодшому шкільному віці тісно пов'язане з емоційною сферою. Дитина зазвичай концентрує увагу на тому, що викликає у неї зацікавлення, формуючи власну ієрархію значущості інформації. У процесі взаємодії з медіатекстами будь-якого типу свідомість дитини здійснює відбір найбільш привабливих і важливих даних, а також їх інтерпретацію та осмислення. Однак через яскравість зображення та постійну зміну візуального ряду дитині складно сприймати зміст цілісно, що зумовлює поверховість розуміння. Саме тому при розробленні медіаосвітніх завдань для учнів молодшого шкільного віку необхідно враховувати особливості їхнього емоційного та пізнавального сприйняття.

Актуалізація розвитку медіаграмотності серед здобувачів освіти молодшого шкільного віку є необхідною з огляду на їхню ранню та значну інтегрованість у простір медіаканалів та активне споживання відповідного контенту. Ця потреба детермінована низкою суттєвих факторів:

1. Молодший шкільний вік є досить важливим періодом інтелектуального, фізичного та психоемоційного розвитку дитини.

2. Сучасна дитина вже має суттєвий досвід контакту з медіа, особливо, з аудіовізуальними.

3. Учні початкової школи стикаються з потоком інформації, який постійно зростає, тому вони часто мають труднощі, коли їм потрібно самостійно критично оцінювати інформацію, проявляти творчу індивідуальність [2, с. 105].

Дослідниця Л. Баженова називає наступні завдання, які можуть бути покладені в основу медіаосвіти саме дітей молодшого шкільного віку. Це - розвиток сприйняття; художня діяльність; оцінка екранних медіаторів; засвоєння знань про мову та зображальні засоби екранних медіапродуктів [4, с. 188]. Фрагментарність сприйняття здобувачів освіти початкових класів зумовлює певні труднощі при сприйнятті ними великих за обсягом медіатекстів, що особливо характерно для учнів перших-других класів. Це виявляється у нездатності дітей повністю переглянути телепередачу або повнометражний анімаційний фільм. Відповідно, в процесі навчання доцільно використовувати окремі фрагменти та детально аналізувати конкретні епізоди.

Щодо форм і методів реалізації медіаосвіти в початковій школі, дослідники пропонують наступні: ігри; творчі завдання на основі медіаматеріалу; вікторини, конкурсні програми; діалоги та бесіди [3, с. 106].

Гра є провідною формою організації медіаосвітнього процесу в початковій школі, що позитивно впливає на розвиток когнітивних функцій (уваги, пам'яті, кмітливості). Пріоритетність ігрової діяльності обґрунтовується тим, що вона є домінуючим компонентом виховання на попередньому етапі розвитку дитини. Це забезпечує високий рівень залучення учнів до різнопланових ігор (рольових, рухливих, дидактичних), під час яких оптимально поєднуються емоційне задоволення, енерговитрати та навчальний процес. З огляду на активне використання учнями комп'ютерних технологій, ігровий процес доцільно урізноманітнювати за їх допомогою.

У ігрових формах роль педагога варіативна: він може виступати спостерігачем або активним учасником процесу. Проте ключовим є забезпечення

можливості вільного висловлювання думок кожною дитиною, незважаючи на потенційні помилки. Прояви емоційної підтримки (посмішка, тактильний контакт – рукостискання, обійми) сприяють створенню комфортної атмосфери. Постійна увага до творчих здібностей дитини є обов'язковою. Високий інтерес у школярів молодшого віку також викликають творчі завдання на медіаматеріалах. До таких видів діяльності належать: створення кліпів або роликів, виконання малюнків для анімаційних фільмів, підбір музичного супроводу, складання діалогів персонажів та імітація телевізійних програм.

Згадана вище ігрова діяльність тісно корелює з проведенням конкурсів, змагань та вікторин. Ця форма організації занять сприяє формуванню лідерських якостей, розвитку командної роботи та самовираженню у процесі колективної творчості. Ключовими умовами їх проведення є створення доброзичливої атмосфери та стимулювання здорового змагального духу.

Список використаних джерел:

1. Нетреба М. М. Впровадження медіаосвіти у закладах загальної середньої освіти. *Актуальні проблеми науки та освіти* : збірник матеріалів XXI підсумкової науково-практичної конференції викладачів, 01 лют. 2019 р. Маріуполь: МДУ. С. 230-231.

2. Медіаграмотність та критичне мислення в початковій школі: посібник для вчителя /Бакка Т., Голошапова В., Дегтярьова Г., Євтушенко Р., 86 Іванова І., Крамаровська С., Мелещенко Т., Шкребець О. /За редакцією Волошенюк О., Дегтярьової Г., Іванова В. К.: ЦВП, АУП, 2017 197 с.

3. Медіаграмотність у початковій школі: посібник для вчителя /Волошенюк О.В, Ганик О.В., Голошапова В.В, Дегтярьова Г. А., Іванова ІБ., Кожанова А.Ю., Пиза Г. Ю., Шкребець О.О., Янкович О. І. /За редакцією Волошенюк О. В., Іванова В. Ф. Київ : ЦВП, АУП, 2018.

4. Савченко О. Потенціал нового змісту освіти в контексті формування у молодших школярів медіаграмотності. Збірник статей Сьомої міжнародної науково-методичної конференції: *Сучасний простір медіаграмотності та перспективи його розвитку*. Київ : Центр Вільної Преси, Академія української преси. 2019. С. 186-191.

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА ЗАСАДАХ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ

Канченко Каріна, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

за спеціальністю «Початкова освіта»

Науковий керівник: Ольга Грошовенко, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освіти

FORMATION OF HEALTHY LIFESTYLE SKILLS IN PRIMARY STUDENTS ON THE BASIS OF AN ACTIVITY APPROACH

Kanchenko Karina, master's student in Primary Education

Scientific supervisor: Olga Hroshovenko, candidate of pedagogical sciences, associate professor department of pedagogy and education

Анотація. У статті досліджено проблему формування навичок здорового способу життя в учнів початкових класів в умовах сучасної освіти. На основі аналізу нормативно-правових документів та наукових досліджень висвітлено, що здоров'язбережувальна компетентність є інтегрованою здатністю особистості, а здоровий спосіб життя - її практичною реалізацією. У роботі представлено теоретичне обґрунтування та розроблено